
14.03.09

LONDON BAROQUE & EMMA KIRKBY

HÄNDEL IN ROME

—
CONCERTZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Ignace Bossuyt

CONCERTGEBOUW

BIO

London Baroque werd opgericht in 1978 en is zo een van de langst bestaande en meest ervaren kamerensembles uit de oudmuziekwereld. Ingrid Seifert (viool), Richard Gwilt (viool), Charles Medlam (cello en gamba) en Steven Devine (klavecimbel en orgel) staan bekend om hun vindingrijke manier van musiceren en om hun gevarieerde en dynamische frasering. Het repertoire van dit viertal strekt zich uit van het einde van de 16e eeuw tot Mozart en Haydn. Daarbij besteden ze even veel aandacht aan nagevoeg onbekende componisten als aan overbekende meesterwerken uit de barok en de vroegklassiek.

Een muzikale carrière behoorde oorspronkelijk niet tot Emma Kirkby's plannen; inmiddels is ze een van de bekendste stemmen ter wereld en een autoriteit op het vlak van de historische uitvoeringspraktijk. Ze bouwde een boeiende en langdurige verstandhouding op met ensembles als London Baroque, het Freiburger Barockorchester en het Orchestra of the Age of Enlightenment. Haar discografie telt al meer dan honderd opnames, met divers repertoire van Hildegard van Bingen tot Haydn. Hoewel 'Dame' Emma Kirkby haar adellijke titel relateert, is ze blij om de erkenning voor haar muzikale aanpak, die voor de hand liggende factoren als volume en virtuositeit overstijgt door een grote aandacht voor transparantie en subtiliteit.

---

festivalsponsors

focus • wtv

TOK

VOX

HÄNDEL 09

Met Nederlandse boventiteling

UITVOERDERS

LONDON BAROQUE

ensemble

EMMA KIRKBY

sopraan

INGRID SEIFERT

viool (Jacobus Stainer, Absam 1661)

RICHARD GWILT

viool (Giofredo Cappa, Turin c.1685)

CHARLES MEDLAM

basgamba (Barak Norman, 1690)

STEVEN DEVINE

klavecimbel

PROGRAMMA

Johann Caspar Kerll (1627-1693),

Triosonate in F (zonder datum, zonder opusnummer)

- Adagio - Allegro
- Allegro
- Adagio - Allegro

Georg Friedrich Händel (1685-1759),

Salve Regina HWV 241 (1707)

- Salve Regina (Largo - Adagio)
- Eja ergo advocata nostra (Allegro)
- O clemens, o pia (Adagissimo)

Arcangelo Corelli (1653-1713),

Sonate in D opus 1 nr. 12 (1681)

- Grave
- Largo e puntato
- Grave
- Allegro

Georg Friedrich Händel,

O qualis de caelo sonus in G HWV 239 (1707)

- Sonata
- Recitativo: O qualis de caelo sonus
- Ad plausus ad jubila
- Recitativo: Eja ergo, mortalis
- Gaude, tellus benigna
- Alleluja

— Pauze —

Georg Friedrich Händel (1685-1759),

Triosonate in g HWV 393 (1719)

- Andante
- Allegro
- Largo
- Allegro

Sonate in g voor basgamba en basso continuo, HWV 364b (1724)

- Andante
- Allegro
- Adagio
- [Allegro]

Gloria voor sopraan, 2 violen en basso continuo (zonder HWV nummer) (1707)

Händels jeugdige meesterschap in Latijnse religieuze muziek

Een jonge Duitse protestant in het katholieke Rome, 22 jaar, een klavierspeler van formaat, die dankzij zijn buitengewoon muzikaal talent en zijn zelfvertrouwen al snel toegang kreeg tot de hoogste kerkelijke en wereldlijke kringen in het bolwerk van het katholicisme: Georg Friedrich Händel, die kort na zijn aankomst opzien baarde met zijn fenomenaal orgelspel in de basiliek van Sint-Jan van Lateranen. Al dadelijk wordt hij er vanaf het begin van het jaar 1707 vereerd met compositieopdrachten vanwege voor- aanstaande kunstmecenasen, onder wie de kardinalen Benedetto Pamphili, Carlo Colonna en Pietro Ottoboni, en de markies Francesca Maria Ruspoli. Deze muziekminnende Romeinse aristocraat hield er in Vignanello nabij Rome een landgoed op na, waar Händel als gast een tijd verbleef.

In de jaren 1707 en 1708 schreef Händel voor Ruspoli ongeveer 50 werken, overwegend profane cantates, maar ook enkele geestelijke composities, met als hoogtepunt het oratorium *La Resurrezione di Nostro Signor Gesù Cristo*. Tot deze religieus geïnspireerde productie behoren ook enkele bijzonder aantrekkelijke Latijnse motetten, die op de Pinksterdagen van het jaar 1707 in de kerk San Sebastiano in Vignanello weerklonken. Voor Pinksteren (12 juni) componeerde Händel het motet *O qualis de caelo sono*, dat de jubel voor de komst van de H. Geest uitdrukt. Voor de dag nadien componeerde hij het meer intieme Mariamotet *Salve regina*. De beperkte bezetting voor sopraanstem met twee violen en basso continuo is voor Händel geen hinderpaal om zeer gevarieerde muziek te schrijven, waarin hij zijn

vroegrijpe talent meesterlijk demonstreert. Een eerste element van variatie is de afwisseling tussen recitativische delen en aria's, naar het model van de Italiaanse profane cantate. In de recitatieven, die eerder het karakter hebben van een mededeling, primeert de correcte tekstvoordracht. In de meer reflecterende of meer expliciet emotioneel geladen aria's staat de diepgaande muzikale uitwerking van een idee of een affect centraal, vaak met veel tekstherhalingen en met virtuoze trekjes, in functie van een optimale expressie. Verder exploiteert Händel alle mogelijke muzikale middelen om boeiende muziek te koppelen aan de religieuze boodschap: wisseling van tempo (snel – traag) en van maat (de meer marsachtige tweeledige en de dansante drieledige), contrast in de melodie (vloeiend of in grote sprongen, syllabisch of melismatisch) en in de harmonie (consonantie – dissonantie)...

O qualis de coelo is een briljant staaltje van Händels jeugdige meesterschap. Na een contrapuntische instrumentale inleiding, door de 'geleerde stijl' typisch voor het religieuze repertoire, volgen een accompagnatorecitatief (*O qualis*), een dansante aria, met sterke nadruk op de jubel (extreme virtuoze trekjes op *plausus*, 'handgeklap'), een secco-citatief (*Eja ergo*), opnieuw een vreugdearia (*Gaude, tellus*), maar minder uitbundig dan *Ad plausus*: de finale roes barst pas los op het slotwoord *Alleluja*.

Iets intiemer is het *Salve regina*, met als dominant affect de smeking tot Maria als middelares tussen de zondaar en Jezus. Deel 1 (*Salve regina*) en 3 (*O clemens*) zijn uitgewerkt als smeekbeden, in een langzaam tempo, met een minimum aan middelen voor een maximum aan expressie. Hier en

---

---

daar laat Händel zich verleiden tot expliciete tekstuitdrukking, het meest opvallend op *suspiramus* ('wij verzuchten'), waar nadrukkelijke pauzes de stokkende adem bij het zuchten imiteren. Hoewel het middele deel (*Eja ergo*) een hoopvol contrast inbouwt (de zondaar is overtuigd van Maria's tussenkomst), neemt in het slotfragment (*O clemens*) de smeebede des te intenser de bovenhand. Het verstilde slot is een grandioos moment. In de beide motetten zijn de stem en de instrumenten als evenwaardige partners perfect aan elkaar gewaagd. Händel doet ook zichzelf ook nog even eer aan met een orgelsolo in *Eja ergo*.

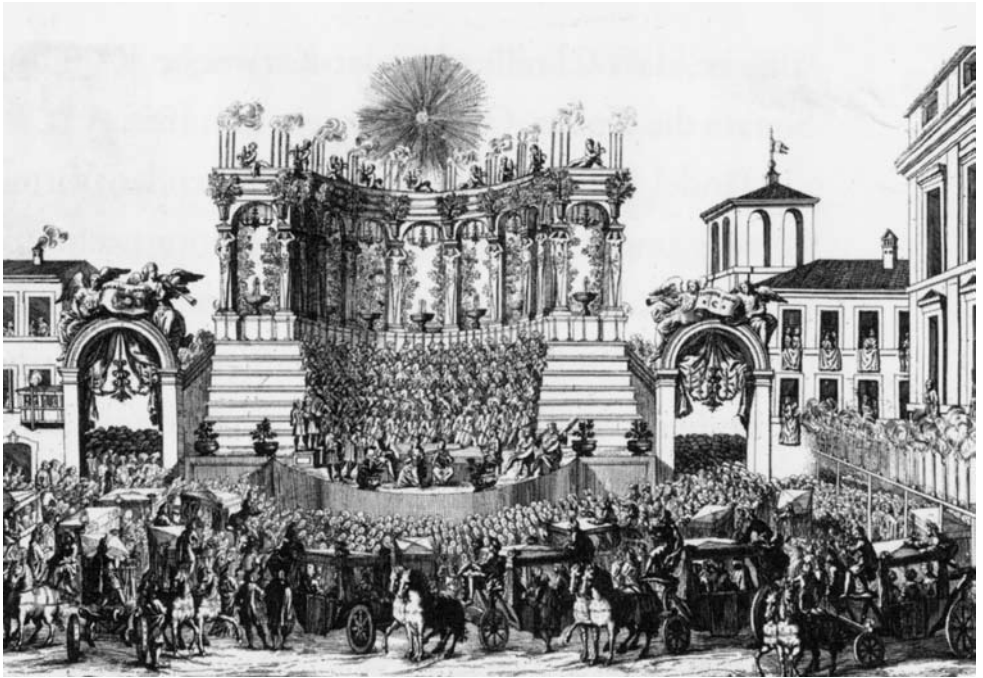
Ongeveer tien jaar geleden werd in Londen een *Gloria* ontdekt dat algemeen aan Händel wordt toegeschreven. Het dateert mogelijk nog uit de jaren in Duitsland, voor zijn Italiaans verblijf (1706-1710). Zowel qua bezetting als qua stilistische aanpak sluit dit zevendelige werk perfect aan bij de twee motetten: glansrijke jubelende passages (zoals *Gloria* en het afsluitende *Amen*) wisselen af met meer introverte fragmenten, met als centraal emotioneel hoogtepunt de sombere verwijzing naar de zondigheid van de mens (*Qui tollis peccata mundi*).

Is de Italiaanse invloed overduidelijk dominant in Händels vocale werken, dan is die al even prominent aanwezig in zijn instrumentale muziek. Evenwel niet alleen in die van Händel, maar evenzeer in die van zijn Duitse voorgangers en tijdgenoten. Getuige onder meer de sonate van Johann Kaspar Kerll (1627-1693), een componist met wiens werk de jonge Händel tijdens zijn muzikale opleiding in zijn geboortestad Halle kennismakte. Getuige ook een van Händels eigen trio-sonates (*HWV 393*), gemodelleerd naar de

sonates van Arcangelo Corelli (1653-1713), de beroemde vioolvirtuoos die hij in Rome leerde kennen. Even Corelliaans van factuur is de sonate voor viola da gamba en basso continuo (*HWV 364b*), een arrangement, vermoedelijk door Händel zelf, van een van zijn sonates voor viool en basso continuo (*HWV 364a*).

Kenmerkend zijn de zangerige frasen in de langzame delen en de ritmische stuwings met typische virtuoze vioolfiguren in de snelle delen. De invloed is duidelijk te toesen aan de *triosonate nr. 12* uit het *opus 1* van Corelli zelf.

Ignace Bossuyt

Corelli leidt de uitvoering van een Serenata op de Piazza di Spagna in Rome

---

Händel en Corelli

Arcangelo Corelli, geboren op 17 februari 1653 in Fusignano in het bisdom Ferrara, studeerde viool en compositie aan de Accademia Filarmonica in Bologna. Vanaf 1675 werkte hij als violist in Rome, waar hij in 1677 'musico da camera' werd van de in Rome in ballingschap levende koningin Christina van Zweden. Door aristocraten en kerkvorsten zoals de kardinalen Pamphili en Ottoboni werd hij geëngageerd voor hun academies en kerkelijke feesten.

De jonge Händel leerde de één generatie oudere Corelli kennen tijdens zijn verblijf in Rome (1706-1708). Händel bewonderde Corelli's vioolspel en zijn autoriteit als orkestleider. Met zijn orkest en met Händel aan het klavecimbel, creëerde Corelli in de Romeinse kerken en paleizen zowat alle cantates en oratoria die Händel in die periode componeerde. Het dispuut over de uitvoering van een ouverture in Franse stijl kon, althans volgens Händels biograaf John Mainwaring, het wederzijdse respect niet vertroebelen. Integendeel, Händel schreef een Italiaanse sinfonia in de plaats van de Franse ouverture. Het is niet met zekerheid geweten of het de inleiding van het oratorium *Il trionfo del tempo* of deze van *La Resurrezione* betrof. Wat wel vaststaat, is dat de schitterende uitvoering op Paaszondag 8 april 1708 van het oratorium *La Resurrezione di Nostro Signor Gesù Cristo* (HWV 47) in het paleis van F.M. Ruspoli, het hoogtepunt was van de samenwerking tussen Händel en Corelli. Het orkest bestond uit 20 violen (aanvoerder was Corelli), 4 altviolen, 5 celli, 5 contrabassen, 2 trompetten, 1 paukenist en 4 hobo's. Deze grootse uitvoering, gefinancierd door Ruspoli, werd van aan het klavecimbel geleid door Händel.

Johan Huys

IN DE KIJKER

za 04.04.09 / 20.00 / Concertzaal

COLLEGIUM VOCALE GENT & AKADEMIE FÜR ALTE MUSIK BERLIN / HÄNDEL

Il Trionfo is zowel Händels eerste als laatste oratorium. Na de eerste versie uit 1707 zou hij het werk over een periode van vijftig jaar een aantal keer herwerken. Voor de tekst deed Händel een beroep op zijn Romeinse beschermheer kardinaal Benedetto Pamphili, die hem een wel heel eigenaardig libretto bezorgde. De allegorische personages maken het verhaal ook vandaag nog heel actueel.

CONCERTGEBOUWCAHIER

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL

'Georg Friedrich Händel' is het tweede uit een reeks cahiers die het Concertgebouw samen met Uitgeverij Borgerhoff & Lambrichts uitgeeft. Deze biografie rolt een verhelderende leidraad uit voor elke liefhebber van barokmuziek. Professor Ignace Bossuyt knoopt de muzikale ijkpunten van de meester aan elkaar, en dat zijn er heel wat. Met een repertoire van ruim zeshonderd werken laat het veelzijdige leven van de barokcomponist zich niet makkelijk samenvatten. Daarom worden in deze biografie ook de achterliggende maatschappelijke dynamieken tegen het licht gehouden. Het cahier bevat diepgravende duiding, aangevuld met prachtige illustraties. Een hebbeding voor iedereen met een passie voor muziek.

Tijdens het festival te koop aan verlaagd tarief (€ 12), bij elke voorstelling aan de programmabalie, in het Concertgebouwcafé en bij In&Uit Brugge. Ook verkrijgbaar bij de betere boekhandel.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

---

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

Region
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUNICIPALITEIT

DeMorgen
een open geest belooft meer

Knack
wekelijk
FOCUS
www.knack.be

Klara

PORT AUTHORITY

ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
EXCELLENCE IN GAS TECHNOLOGY

BOMBARDIER